

KRUPA (58) *sb f*

sg *N* krupa (2). ◇ *G* Krupy (4). ◇ *D* Krupie (1). ◇ *pl N* krupy (24). ◇ *G* krup (15). ◇ *A* krupy (11). ◇ *L* krupach (1).

Sł stp: krupy, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Ziarno potłuczone albo obtłuczone z łuski; kasza; polenta Cn [w tym: pl (49)] (51)* : Prażmo więczy thuczy człowieka niżli krupy warzone *FalZioł* III 25a; *GlabGad* I2v; Ano więc koláfy fkrzypią Podrogach lie krupy fypią Ano wífedy zá tobą mroz Szkápá vftał zlámał lie woz *RejRozpr* F2v, E [2 r.], F2v [2 r.], F3v; *OrzList* b2; Iągły dano do młyná/ ofieią też krupy/ Wfzyftko chcefz do fzpiżárniey by do iákíey żupy. *RejZwierz* 137, 137; *BielKron* 72, 113v; *Mącz* 301b; *SienLek* 6v; pan wlecze do woytowej/ á páni też náfyie pełen wor woytowi/ áż więc czáfem y krup nie doftáníe do káfze ná wieczérzą. *RejZwierc* 31v, 111v; *SkarŻyw* 224; Ale íełzczeby to byłá máła rzecź/ gdyby íedno tym karał Pan Bog/ że nam krup nie doftáníe do káfze ná wieczérzą *WerKaz* 300, 300; *GrabPospR* M3v.

W porównaniu (1): Wezmi czegłę [...] ftłucz drobno iako krupy *FalZioł* II 22v.

Wyrażenia: »jęczmienne krupy« = *polenta Mącz* [szyk 2:1] (3): Abowiem pobudza flegmę rudowatą ku łącznemu odchodzeniu. Też Migdałowa polewka [...] á nawięczy polewka fliwczana/ grucza/ krupy ięczmienne káfzą vwarzone *FalZioł* V 82; *Mącz* 308a; *SienLek* 87.

»nowe krupy« [szyk 2:1] (3): Ador dicitur quoddam genus annonae seu frumenti, de quo fiebat panis immolatus, nove crupy *BartBydg* 5; Czemu nowe krupy zwłáfcza rżane fą nie zdrowe. (–) Bowiem w onym ziarnu albo prażmie íeft wilgotha gruba ziemna íełcze nieprawie zwarzona od gorącofci fłoneczney *GlabGad* I2v; *GostGosp* 122.

»krupy owsiane« [szyk 1:1] (2): *FalZioł* III 24c; Avenarium legumen, Owfiánká/ álbo Grucá/ Owfiáne krupy. *Mącz* 20a.

»krupy pszeniczne« (1): Krupy pśzeniczne poki fą íełcze młode/ nie fą barzo dobre khu íedzeniu *FalZioł* III 25a.

»tatarczane krupy« [szyk 2:1] (3): *Murm* 120; Cicer, genus leguminis, tatarka, tatarczane crupy *BartBydg* 27b; *WyprPl* C2.

a. *Potrawa z tej kaszy; puls Murm, Mymer¹, BartBydg, Mymer², Mącz, Cn; pulticula, pulmentum, pulmentarium, far, fritilla, farratum Cn [w tym: pl (16)] (18)* : lífzká krup náwárzyłá/ A rzadko íe vczyníłá: Ná płytką míeł wyláłá *BierEz* N3; *Murm* 157; *Mymer¹* 17, 41v; *BartBydg* 126b; *Mymer²* 43; *RejWiz* 58v; Puls, Krupá/ káfzá/ przed czáfzy zwano poliewkę álbo káfzę z mąki/ wody miodu/ z íerá/ y s yáycy vczynioną. *Mącz* 331a, 137b.

Przysłowia: práwá Boſkie y ludzkie [...] męże w rżądzeniu przełóżyły: wyiáwízy íżby mąż był íáki wielki proftak/ coby krup ftudzić nie vmiał. *WerKaz* 290.

Ledwie wlas ze drzwi az psi (iako mowią) wkrupy *ActReg* 130.

Wyrażenia: »jęczmienne krupy« = *polenta Murm, BartBydg* [szyk 4:1] (5): *Murm* 119; *BartBydg* 118b; Krupy ięczmienne/ pśzeniczne/ owfiáne/ Káfza ríżowa, tatarczána, ty rzeczy fą ftrawne. *FalZioł* V 64, I 43b, V 94v.

»krupy owsiane« (1): *FalZioł* V 64 cf »krupy jęczmienne«.

»krupy pszeniczne« (1): *FalZioł* V 64 cf »krupy jęczmienne«.

»krupy tatarczane« (1): Ma fie chronić kwańnych á thwardych rzeczy, Iako ciałtha/ kołaczow twarogu/ [...] krup tatarczanych gęłto/ potraw z łzczarną iuchą *FalZioł* V 94v.

2. *Opad atmosferyczny w postaci drobnych ziaren lodu z deszczem; grando Cn [pl]* (2) : Kiedy iuż wzgorę doydą powietrza żimnego/ To fie iuż tám odmienia ząwždy nacż dziwnego. Albo w defzcz álbo w krupy/ á czałem też w grądy/ Y potłuką też czałem y trawę y fády. *RejWiz* 150v; Nie odmieniayże fie iáko Márzeć [!] ná Wiołnę/ gdzie iednego dnia będzie y defzcz y iáłno y krupy. *RejZwierc* 24v.

3. *n-pers* (5) :

Zestawienia (5): yschem ya nyenayachal nahymyeny na czaykj a nym wziął pyotrovy Crupye czeladnyka *ZapWar* 1530 nr 2423, 1549 nr 2662 [2 r.], 1550 nr 2676 [2 r.].

Synonimy: **1.** *gruca, kasza*; **a.** *bryja, kasza*.

TG